

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 20 oktyabr (bazar günü) tarixli XVII nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 13 məhərrəmülhəram sənə 1337. 20 təşrinü-əvvəl sənə 1918.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetisidir

Məhəlli-ıdara: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 6-91.

Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iada edilməz.

Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinadək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rubladır. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rubladır.

Elan fiati: sətri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

Edadi məktəblərin əlifba; birinci, ikinci şöbələri və sinifləri milliləşib ibtidai və alibitdəki məktəblərdən bu şöbə və siniflərə imtahan verərək müəllimlər [şagirdlər] qəbul olunacaq. Binaileyh, Azərbaycanda yaşayan müsəlman əhalisinə ixtar olunur ki, edadi məktəblərin milli şöbə və siniflərinə imtahan vermək arzusunda olanlar, həmin oktyabr ayının iyirminisədək edadi məktəblərin müdirləri namına [adına] şu barədə ərzihal versinlər.

Maarif naziri: Yusifbəyli Nəsim bəy

ELAN

Şəhərdəki mağaza və dükən və bilümun [ümumən] lövhə bulunan məhəllələrdə bəyaz lövhə üzərinə qırmızı yazı ilə türkca olaraq yazılacaqdır. (Lövhənin yuxarısında türkca olmaq üzərə aşağısına da rusca yazıla bilər). Bu xüsus bu on beş gün zərfində xitam bulmuş olacaqdır.

Mərkəz Komandanlığı

ƏRAZİ NƏZARƏTİ DƏFTƏRXANASINDAN

Bir çox məhəlli ərazi və dövlət əmlakı idarasından asılı olan ərazilərin Ərazi naziri adına verildiyindən naşi elan olunur ki, bu növ ərazilərin Nəzarət dəftərxanasında saxlamayıb tez həll edilməsi üçün bilavasitə məhəlli torpaq və dövlət əmlakı idarələrinə verilməsi mütəmənnandır [xahiş olunur].

Gəncə Şəhər İdarəsinə Otaq vergisi (kvartirni naloq) şöbəsində müvəqqəti olaraq 3 nəfər məmur (agent) lazımdır. Şərait və təfsilat iş vaxtında Gəncə Şəhər İdarəsinin kərgüzərindən bilə bilər.

ELAN

Ərzaq naziri həzrətlərinin binəgüzərlərinə [sərəncamına] görə noyabr ayının 2-si səhər saat 10-da Gəncə şəhərində Arakelovun evində həz [müsadirə] olunmuş və illərdən qalmış şeylər müzayidə [hərrac] ilə satılacaqlardır. Satılan şeylər bunlardır: fərs, ipək yaylıq, ipək parça, çit, mis qab, zibilli qənd, yaramaz un, şlanq rezin şinlə, sandalya əqsamı [hissələri], pianino, kəpək, yun, zibilli buğda, körkük, inək və qoyun dərisi, duz, qarçs və sairə.

Ərzaq nazirinin quberniya vəkili Katib

Əhməd paşa həzrətləri Qafqaz İslam Ordusu komandanlığı dairəsində saat doqquzdən on ikiyə qədər ziyarət edəcək zəvəti [şəxsləri] qəbul edəcəkdir.

İKİ SİMAYİ-SİYASININ MÜHARİBƏ HAQQINDAKI MÜTALİƏLƏRİ MÜNASİBƏTİLƏ

Bütün ənəri-milə və əqvamin [millətlərin və qövmlərin nəzərlərinin] kəmalı-diqqətlə bəkləməkdə olduqları bir həqiqət var. O həqiqət da 51 aydan bəri cahən səhnəsində oynanılmaqda olan bu fəcayeyi-hailənin [qorxunc faciələrin], bu qiyaməti-xunini-hərbini [müharibənin qanlı qiyamətinin] son pərdəsidir. Fəqət bu son "pərdəyi-hərb" in qarşısında çəşməduzi-intizar olan [intizarla gözlərin dikən] bədbəxt tamaşaçıların çirpimlərinə, ayaq döymələrinə, vəlvələ qaldırmaclarına rəğmən, faciə aktyorları pək laqeyd, pək məğrur... Aktyorlar: "İstədiyiniz qədər bağırın, əzlin, üzülün! Həpsi əbas, həpsi beyhuda... Pərdə öz vaxtında açılacaqdır" sözlərinə bir də xəndeyi-istehzalını [istehzalı gülüşlərini] tərifi edirlər [qoşurlar]. Aktyorlar müstəğni [etinasız], tamaşaçıları istescalkar [səbirsiz]... Ara-sıra ənəri-tamaşağərani [tamaşaçıların nəzərlərini] tənvir edən [ışıqlandıran] elektrik ziyalrı da daqi-qəvi... yənə işıqlar parladi, söndü. Pərdə qalxmır. Müntəzir-tamaşa olanlardəki [tamaşağı gözləyənlərdəki] xələcan [səbirsizlik] və həyəcanı təsəvvür et! Zavallı tamaşaçıları artıq məyus və dil-şikəstə [qəlbi sınımsı]... Aktyorlar yənə də məsnədnəşin olanlar [yüksək bir mövqeyə çatırlar] kimi məğrur və laqeyd... Pərdə açılmayır. Na vaxtda açılacaq?! Bura da məchul... Hal böyləcə davam edərkə gedir. İstiqbalıdan da səs yox. Orası da bir cahani-mübhəm, bir əlamı-əbkəm [lal bir ələm]... Atı – bir xamuşiyi-mütləq [mütləq bir sükunət]. Öylə isə həli [indiki zamanı] gözdan keçirəlim:

Həyatımızın üfüqlərində tərəkülüm etmiş olan [toplaşan] buludların, o qaranlıq və kəşif səhəbələrin [buludların] yavaş yavaş dağılmalrı şöylə dursun, sanki gündən-günə, daqi-qəndə-dəqi-qəyə bir qat daha peydayı-zəlam [zülmlər meydanə gətirmək] və təşdid-təkasüf etməklə [kəşifliyi artırmaqla] gələcək həyatımızda bir sətreyi-zülmət və mübhəmiyyət [zülmlət və bilinməzlik pərdəsi] örürlər [hürürlər], div-əndam [div boyda] və cəhənnəm-nümun [cəhənnəmi andıran] topların ağızlarından çıxan rüudlar [gəy gurultuları], bərqələr [şimşəklər], ölümlər yaradan atəşlər, cəhənnəmlər hələ də əfaqı-müqəddəratı-miləldə [millətlərin müqəddəratının üfüqlərində] müənnidənə [inadılı] bir surətədə peydayı-təkasüf edən [kəşiflik göstərən] şu buludların dağılmaqlarını, yənə də cəhənnəmi [cəhənnəm kimi əlovlu] bir bələğət və tələqətlə [səlisliklə] elan edib dururlar. Əvət, topların

bələğəti-cəhənnəmiyyəsi müharibənin davamını biza ənlədir; pək çox da atəşin bir bələğətlə... Son pərdəyi-hərb və qital [müharibə və qırğınların son pərdəsi] hələ qapalı, tamaşaçılar da açılmasına didəduzi-intizar [intizarı nəzərlərini dikmişlər]...

Hərbi-cahanşümülün dörd ilini ikmal edərkə [baş vuraaraq], beşinci sənsəsinin də rübünə daxil olması mənə iki siyasi simanı xatırladı. Müharibəyi-ümumiyyə haqqındakı əfkar və bəyanatı-siyasiyyələrinin nə qədər doğru, nə qədər müsib [yerində] olduğu haqqıyiqi-vaqəe [hadisələrin həqiqəti] ilə sabit və mübərhan [sübut olunmuş, dəlillərə sübuta yetirilmiş] olan bu iki siyasiyənə biri İngiltərənin Hərbiyyə naziri-qəriqi [suda boğulmuş Hərbi naziri] Lord Kitçener, digəri də almanların "xüdəvəndi-cəng – hər bətanrı" Feldmarşal Hindenburgdur. Mələm olduğu üzrə, cahənsuz [dünyanı yaxan] ümumi müharibənin elanını mütaəqib [elan edil-məsinin ardınca], bir çox haizi-mələumat siyasiylər [məlumatlı siyasi xadimlər] hərbin nə vaxtda xitam-pəzir ola [başə çata] biləcəyi haqqında pək çox əfkar və mütaliatda bulundular [mülahizə yürüt-dülər]. Fəqət onların əfkar və mütaliatları müvafiqi-həqiqət olmadı. Hərbin bu günə qədər imtidadi [uzanması] isə bütün o zünun və təxminatı-siyasiyyələri [siyasi zən və təxminləri] təkzib edən dalai və bərahini-müqəəddəndir [qənaətbəxs dəlil və sübut-lardandır]. Bir çox siyasiyyun, hərbin nə vaxtda qurtaracağına dair belə vaxt təyin etmişlərdi. Şu zənlər həp xəyaldan ibarət olub qaldı. Lakin Kitçener və Hindenburgun təxminatı-siyasiyyələri isə boşə getmədi, doğru çıxdı. Nəsil doğru çıxdı? İstə:

– Müharibəyi-ümumiyyə nə vaxta qədər davam edə bilər? Bu xüsusdəki mütaliatınız, əfkarı-siyasiyyəniz nə mərkəzdədir?

Fərdəyi-hərbədən [müharibənin başlamasından] bir az sonra Kitçenerdən böylə bir sual sorulmuş, naziri-qəriqi də müxatəbinə [xətib edilən şəxsə] şu cavabı vermişdi: "Bu böyük müharibə beş sənə davam edə biləcəkdir mahiyyəti haizdir [mahiyyətdədir]. Çünki almanlar beş illik bir mübarizəyə hazırlanmışlardır. Binaileyh [ona görə], Almaniya haqqındakı bir təqim şayiət [şayiələr], müvafiqi-həqiqət olmaqdən pək uzaqdır. Məsələn, deyilir ki, Almaniyənin mənəbeyi-qüvvəsi bitmək, tükənmək üzrədir. Almaniya əcliq səiqəsi [səbəbi] ilə təslimə məcbur olacaqdır. Bu sözlərlə ciddən kəndimizi aldatmış olarız. Düşmənlər güclüdür. Son dərcəə matə-nəstədir. Xəyalat və indiyəti [xəyalları və uydurmaları] buraxaraq, həqiqətə inanmalıyıq!"

İstə dəfini-dəryəyi-əbədiyyət olan [əbədiyyət dənizində basdırılan] Kitçenerin məhsulizəkəyi-siyasısi [siyasi zəkəsinin məhsulu]...

– Bu ələşümül müharibədə hangi tərəf qalib və hangi tərəf məğlub olacaqdır?

Müharibədən bir qaç ay keçmiş bulunurdu. Mətbuat müharirindən bir zat Hindenburg ilə mülaqətdə bulunmuş [müsahibə aparmış], fəvqədi [yuxarıdakı] suala cavab istəmişdi. Müsarileyh [adi çəkilən] general daxi atidəki [şaşığıdakı] mənidər [mənalı] cavabı vermişdi: "Bu təxribkar dünya müharibəsində hangi millət, hangi müharibə dövlətin ürəqü-ə'sabi [hissləri və əsəbləri] mətin və sağlın isə o, zəfəryab olacaqdır." Bundan anlaşılan şudur ki, ə'sabü-ürüq sağlın və mətin olmayan millətlərin də məğlubiyəti mühaqəqədir [qəçilməzdir]. Veyl olsun [vay halına] həyatda məğlub olanlara!

İstə xüdəvəndi-cəng Hinderburqu da səməreyi-dəhəyi-siyasısi Filhaqqı [doğrudan da], millətlər arasında sərzadəyi-zühürü-dəhşət olan [dəhşətləri meydanə çıxaran] bu məhşəri-hərbü-cidalıdan öylə qanlı vəqəə və faciələr törədi ki, –hələ də törəməkdədir– şu fəcayeyi-xunun [qanlı faciələr] qarşısında mətanətli dura bilmək üçün çox sağlın ürüqü-ə'saba ehtiyacımız vardır. Mətanəti-qəlbiiyyəyə malik olmayan, ürüqü-ə'sabi zəif olan bir millət, bir həyəti-ictimaiyyə, "xüdəvəndi-cəng" in dediyi kimi, bu hərbi-haildə [qorxunc müharibədə] məğlub olacağı bütün-bütünü səbhədən varəstə bir həqiqətdir. Türklərin ədibi-ə'zəmi [ən böyük ədibi] Namiq Kamal bəy də "hərb ilahı" Hinderburqu söylədiyi mənada xamərani-irfan olmuş [irfanla qələm oynatmış], demişdi ki:

Edər tədviri-ələm bir məkinin qüvvəyi-əzmi

Cahan titrər səbati-payı-ərbəbi-mətanətdən

Bir həykəlsəzi-mümtəzin [görməli bir həykəltərəşin] da şu sözlərinə ətfi-nəzəri-diqqət edalim [diqqətlə nəzər yetirək]: "Gözəlliklə çirkinlik qarşı-qarşıya duracaq olarlarsə, gözəllik zəfəryab olar. Təbiət ilahi xətvalarla [addimlərlə] daima iləriyə doğru gedir, daima gözəlliyə meyl edir." Hüsn [gözəllik] qüvvətin səmərası, çirkinlik də zəf [acizlik] və mərazin məhsulu deyilmədir? Öylə isə miləşümül [bütün millətləri əhatə edən] hər bə qarşısında qayətə [son dərcəə] qüvvətli və mətanətli bir mövcudiyətlə dərmaiyət ki, hüsnə [gözəllikləri artıran] bir həyəti-zəfəryə-varənəyə [zəfərə çatdıran bir həyata] bəhaqq [doğrudan da] məzhər [nail] ola biləlim. Nəsil ki, böyük qaradəşimiz olan Əsmənlilər beş yəşinə qədərə qommuş şu müdhiş müharibəyi-üzmədə [ən böyük müharibədə] nə dərcədə sağlın olduqlarını bütün mənası ilə göstərmiş oldular. Və hər bə davam etdiyi müd-dətcə də göstərəcəkdir, səməreyi-müzəffəriyyətlərini də itqitaf eyləyəcəklərdir [qələbələrinin meyvələrini toplayacaqlar]. Bütün yar və əğyara [dosta-düşməne] isbat etmiş olacaqlardır ki, türklərin ürüqü-ə'sabi heç bir zaman, heç bir hərbdə titrəmədi, titrəməyir və titrəməyəcəkdir.

Bakı, 12 məhərrəm 1337

[19 oktyabr 1918]

Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hadi

LALƏ

(Salma Salim Sırriya)

Bir çığayəm, adım lələ
Gül, bənəkşə bana hala
Bağçaların malikəsi
Çıldırıram bən hər kəsi

Sarı, mor, al, bəyaz, pənbə,
Bularsan hər rəngi bəndə.
İncə ruhlu aski türklər
Sünbüldən çox bəni sevir.

Xəlifələr əllərində
Ehtişamlə dəşirdərdi.
Sultanların bellərində
Lalələrdən kəmar vardı.

Rənglərəmə baxarlardı,
Bir çox isim taxarlardı,
Simtənlər, duşizələr,
Şahbanular, nələr, nələr...

İlhəmiydim bən Nədimin,
Sevgilisi İbrahimin,
Bayıldır şən vəzirilər,
Sıra-sıra bizi dizar.

Bağçıvanlar müştəriyə:
"Buyrun, üç yüz altun" deyər.
On üç bahar faqir, zəngin
Lalələrlə yədi ayın.

İsmi[m] bir dövrə verdim,
Öylə məqbul bir çəçəkdim.
Sonra bəni unudular,
Topraqımı qurultular.

Heç olmazsa xətirəmi
Siz çocuqlar saxlamazmı?

İstanbul, 1918
Ruşan Əşraf

Məktəblərə dair

YENƏMİ QƏFLƏT?

Hər nə qədər şu iyirminci əsri-tərəqqidə məktəb və mədrəsələrin lüzumundan bəhs etmək gülcün bir şey isə də, fəqət bir çox gündən bəri Maarif Nəzarətinin milliləşən edadi siniflərinə çocuqlarımızın yazılmaları haqqında verdiyi elanlara qarşı hələ xalqımızın canlı cənəza kimi durmaları və övladlarını o siniflərə yazdırmamaları, bizi on-iki sənə bundan müqəddəmə [əvvələ] qədər milli məktəblər haqqında etdiyimiz fəryadlar kimi, yənə bu gün bir təqim fəryadlar etməyə məcbur edirik.

Həlbuki bu yolda ediləcək fəryadlar o millətə yaxşıdır ki, o, məktəb və mədrəsələrin lüzumunu, təhsili-ülüm və fəununu [elm və fənlərin təhsilinin] əhəmiyyətini anlamasın və onu təqdir etməkdən aciz olsun. Binaileyh, bu gün artıq millətimiz məktəb və mədrəsələrin lüzumunu anlayır. Ülüm və fəunun əhəmiyyətini bilib, onu təqdir edir. Buna görə, bədəvi bir millətə bağırır, çağırır kimi bir təqim fəryadlar qoparmaq istəməyirik. Odur ki, doğrudan-dogru sədədə [əsas mətləbə] keçərək deyirik:

Əfəndilər!

Bu gün artıq əsrlərdən bəri o alçaq missionerlərin təhti-əsəratında [əsaratı altında] bulunan məktəblərimiz və baxışda ədədlərimiz o əsəratədən qurtuldu və o zalımların o məktəblərdə təqib etdiyi o mənuhs məfkurələr bərbad edildi. Onun yerinə şimdi türk qəvələri, islam məfkurələri doğmağa başladı.

Xülasə, bu gün Maarif Nəzarəti artıq o aski məktəbləri, o zəharli proqramları yıxıb dağıtdı və bu surətlə əsrlərdən bəri övladlarımızın çəkdiyi o ruhi əziyyətlərə, o mənəvi məşəqətlərə xətamə çəkdi. Bir tərəfdən Hərbiyyə Nəzarəti vətəni müdafiə etmək üçün qüvvət orduları təşkil etdiyi kimi, digər tərəfdən Maarif Nəzarəti də vətənin ehtiyacatı-milliyə və mənəviyyəsini [milli və mənəvi ehtiyaclarını] təsəviyə etmək [aradan qaldırmaq] üçün şanlı bir mərifət ordusu təşkil edir ki, bu ordu ancaq bizi və vətənimizi rahi-nicata [qurtuluş yoluna] sövq edə biləcək.

Binaileyh bir həyəti-ictimaiyyə, "xüdəvəndi-cəng" in dediyi kimi, belə bir ləşkəri bulunmaz, o vətən, o millət heç bir vaxt səadətə nələl olamaz. Daima həqiq, səfil, zəil olub başqalarının yumruqları altında əzilər.

Bu gün vətəni sevirəm, milləti istəyirəm deməklə vətən sevilməz, millət istənilməz. Vətənin sevon, millətini istəyən, onlara fədakar övlad yetidirməyə çalışır. Bir kəndi-kəndinizə, da-ha doğrusu vıcdanınıza sorunuz, sorunuz ki, nədən bir Qafqaziyyəyə yaşayın məsələn, bütün millətlərdən ziyadə olduğumuz halda, daima onların təərrüzlərinə [təhükərlərinə], təcəvüzlərinə, sərzənşlərinə [danlaqlarına] hədəf olmuşuz?!

Əgər bu sualı vıcdanınıza vermmiş olsanız, onda əmin olunuz ki, vıcdanınız: "Onlar yatmadı, çalışdı, istiqbalı [gələcəyi] düşündü; onunçün övladlar yetirdirdi. Heyhat ki, sən yatdın, çalışmadın, istiqbalı düşünmədin, onunçün övladlar yetirdirmədin. Odur ki, onların təərrüzlərinə, təcəvüzlərinə, sərzənşlərinə hədəf oldun" deyə cavablar verəcək. Fəqət bilməm ki, siz bu cavablardan müteəssir olacaqmınsınız?!

İstə, vıcdanınızın sizə verdiyi şu cavablardan müteəssir olduğunuz o vaxt isbat edə biləcəksiniz ki, vətəni-müqəddəsimizə müqtədir övladlar yetirdirmək üçün qəzetəmizin baş tərəfində Maarif naziri Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətlərinin edadi məktəbləri haqqında verdiyi elanı oxuyub, onu bir ən fəvət etməyərk [bir ən belə itirmədən] icrayə atılmasını və dərhal çocuqlarınızı edadi məktəblərinə verməklə əməli-milliyə və vətəniyyəmi təmin etməyə çalışsınız!

Rza Zaki

"Azərbaycan"ın təfiriqi 3 Zəfər yolunda Ənvər paşa həzrətlərinə!

Məhəməd Əmin bəy ORDUNUN DASTANI

Çanaqqala qəhrəmanlarına

Nəsil olur, hər üfqündə Kamalları,
Sinənlərin

Camələri parıldayan,
Nədimlərin, Nəf'ilərini sazlarını

Bu dünyanın ən sevimli, gözəl şəhəri
əldən çıxın?

Bir böyük türk xaqanının yüksəltdiyi
bir hasarda

Rus çarının qara quşlu bayraqları
dağlansın?

Peyğəmbərin, fətehinə mədh etdiyi bir
diyərda

Mümkümmü ki, beş əsrdir bizə xütbə
dinlətdirən

O mübarək məbədlərin o minlərcə
minbərindən

Bizə öc, kin duyulanların
Çirkin bayquş qəhqəhəsi kimi məlun

O tarixi düşmənlərin
Qlıcları, süngüləri gözlər oysun,

Və o zalım kazakların pəncəsində pək
qadınlar,

Türk və islam gənlərinin saç yolsunlar,
hıçqırsınlar?

***

Ey atalar, ey yurd üçün uğraşanlar!
Ey ölümə yalınçılıq yürüyənlər!
Ey divlərin leşlərini sürüyənlər!
Ey mərama qan içində ulaşanlar!

Fərat, Seyhan, Çorox, Meric...
Bu irmaqlar

Bizə sizin ömrünüzü nəql eylədi,
O minlərcə xatirəli saf ocaqlar

Xoyunuz, tərənizi həp söylədi.

Bu gün bizim ruhumuzda siz varsınız,
Bir qındakı qılıc kimi köksümüzdə,
Bir qalbdakı iman kimi özümlüzdə

O atəşli dəhanizlə yaşarsınız.
Biz sizlərin yaxdığınız həmiyyəti
Bir məhrəbin nuru kimi

söndürmədik,
Qəlbimizə sağdığınız fəziləti

Sədəfdəki inci kimi əsirgədik.

Bu xilafət, bu səltənət, bu məmləkət,
Onun altın bəddələri, kə'bələri,
Sarayları, məbədləri, türbələri,
Bütün vətən sizdən biza bir əmanət!

Bunlar üçün silahlara sarılmayan
Biləkləri qara ilan zəhərləri
Düşmənlərə qarşımaqdan qısqınanan
Köküsləri zalım dərdlər, qurdlar yesin!

Bizə sizin yatdığınız qanlı torpaq,
Yeddi qat göy, tanı şahid olsunlar ki,
Düşmənlərin bızdən əlmi istədiyi
Torpaqlara yad ayaqlar basmayacaq!

Biz həpimiz sipərələri giriyyərkən
Bu yerləri bir məzar biləcəyik.
Həyatını, hüququnu biz gənclərdən
Dava edən vətən üçün öləcəyik!

***

Baxın, bütün Çanaqqala qızıl-qara,
Dörd üfük də yara kimi qanamada.
Şu Rumeli bir anasız öksüz kimi,
Anadolu hicran dolu köksü kimi.

Dün tac kimi yanın səhər
Bu gün kəsik bir baş kimi qana batmış,
Dün uzaqdan qızlar kimi gülən yerlər
Bu gün birə bir təmsah kimi suya yatmış.

O sürülər gəzən yaşıl ovaların
Hər birində canavarlar,
Pərilərin dolaşdığı adalar
Həpsində də ifritlər var.

Baxın, hər yer qan oxulu bir məzarlıq,
Şu dağalar, şu rüzgərlər həp hıçqırıq.
Dün lacivard, durgun dəniz nur

sərpərkən,
Eşqə dalmış gözlər kimi güllümsərkən,
Qəribən qanlı, xain əli

Şimdi onun sularını kirlətməkdə.
O nur, çiçək diyarını xazan yeli
Şaha qalxmış əjdər kimi titrətməkdə...

O yanardağ kimi lavlı ağzıları
Ataş qusan donanmalar,
Beş dünyanın bəyaz, siyah, qızıl, sarı
Vəhşiləri həp bürdalar!..

Sonu var

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Təşrinü-əvvəl [oktyabrın] 15-dən Almaniya mətbuatının verdiyi məlumat.

Valensyen[in] bombardmanı ehtimalı mövcubincə [ehtimalına görə], bu şəhərin 30000 əhalişi şərqə tərəf qaçmağa başlamışdır. Almaniyə Hökuməti bundan naşi [ötürü] İsveçrə Hökumətinə müraciət edərkə Fransa və müttəfiqlərinin şimali Fransa əhalişi mənəfiyini nəzərə almaqla, böyük şəhərləri atəşə tutmaq xəyalından daşınmağı təklif etmişdir. Almaniyə Hökuməti əhalinin bir hissəsinin xətti-hərbənd [cəbhə xəttindən] Fransa torpağına keçməsinə razılıq verir. Bu məsələ bir cəbhənin o biri cəbhə ilə sazışı ilə olacaqdır. Müttəfiqlər bu təklifi rədd edərlərsə, Almaniyə Hökuməti, sülhcu [mülki] əhaliyə üz verə biləcək bütün bədbəxtliklər[in] məsuliyyəti kəndi üzərindən alır.

"Havas" acentalıyi məlumatına görə Fransa Finlandiya ilə bütün əlaqəyi-siyasiyyənı qət edir.

Berlin – Təşrinüəvvəl 18-də Kronprins Ruprext ordusundan verilən hərbi xəbə: Biz xətti-hərbimizə Torhut İngelmünsterdən şərqə tərəf Lis ərxasına doğru çəkdi. Tərəfimizdən təxliyə edilmis istiqamətləri düşmənlər dəhşətli atəşə tutduqdan sonra işğal etmişdir.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 20 oktyabr (bazar günü) tarixli XVII nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Kooskampin hər iki tərəfi düşmən tərəfindən atəşə tutulmuşdur. Düşmən bir çox yerlərdə təərrüzlər [hücumlar] yaparsa da, dəf edilmişdir. Düşmən Sel xətti-hərbində bizim sipərlərə soxulduysa da, bisikletçilərimiz [velosiped batalyonu] tərəfindən dəf edilmişdir. Dənən şəhərinin ingilislər tərəfindən bombardmanı davam etməkdədir. Düşmən atəşi Fransa qaçqınlarına tələfat vermişdir.

– En cəbhasında bəzən top müharibələri vəqə olmadadır. Bren şimalında başlanan fransız hücumları dayandırılmışdır. Qrandpredan qərbə tərəf Qalvitsin ordusu bizim təzə xətlərimiz qarşısında məğlub olmuşdur. Eyer şərqində ümdə zərbələri Şam-poil və Landr tərəfinə çöndərilməyi olan Amerika əsgərlərinin hücumu dəf edilmişdir. Hər iki məntəqə müdafiə ilə saxlanmışdır. Landr cənub-şərqində olan təpə, təbəddülatlı müvafəqiyyətlərdən sonra [bir neçə dəfə əldən-ələ keçdikdən sonra] düşmən əlində qalmışdır. Düşmənin Maas çayının şərq sahilindəki hücumları həmçinin müvəffəqiyyətsiz olmuşdur. Flaxs qərbində zirehli avtomobillərlə düşmənin dəf edilməsində Birinci Landver firqəsi [diviyası] sücaət göstərmişdir.

– Cənub-şərq müharibə meydanından xəbər verirlər ki, Yaqodina ilə Niş arasında təzə cəbhəmizdə düşmən Morava qərbində Krusevaç ilə Aleksinaça çatmışdır. Həmin xətdə vəqə olan düşmən hücumları dəf edilmişdir.

– İstanbul, 10/17. Bütün cəbhələrdə əhval təbəddülotsızdır [dəyişməmişdir].

– Berlin, 10/17. Axsam alınan rəsmi xəbərlərdə deyilir ki, Le-Kato ilə Uaza arasında düşmən təzə hücumları başlamışdır. 36 kilometr məsafəsində ziyadə olan cəbhədə düşmən böyük güc ilə cəbhəmizi yarmaq istəmişsə də, müvəffəqiyyət qazana bilməmişdir. Hücum edən düşmən əsgərlərinin bir hissəsi bizim xətlərimiz qarşısında, digər hissəsi isə topnamız mövqeyi qarşısında məğlub olmuşlardır.

– Vyana, 10/17. Alınan rəsmi əsgəri xəbərlərdə deyilir ki, Zibenqeymen yanında İtalya kəşfiyyət döstələri dəf edilmişdir. Albaniyada Tirana şimalında müharibələr vəqə olmuşdur. Serbiyalılar Morava qərbində irəli hərəkət etmişlərdir. Krusevaç şərqində vəqə olan hücumlar dəf edilmişdir.

– Lion, 10/16. Fransa simsiz teleqrafının verdiyi xəbəyə görə Kral Albertin komandasında vəqə olan İngiltərə-Belçika hücumları çarşabanbə günündə müvəffəqiyyət ilə davam etmişdir. Hücum edilən bütün cəbhə boyu beş-altı kilometr məsafəsində irəli edilən hərəkət dayandırılmışdır. Belçika əsgərləri Torhutun yaxınlığındadır. Cənubə tərəf fransız əsgərləri Lixtervelddan Rulera gedən dəmiryol xəttini keçmişlərdir. İngilis əsgərləri Kortreyka qədər irəliləyib Meneni almışlardır. Bu əməliyyatı-hərbiyyələr [hərbi əməliyyatları] əsasında bir çox əsir alınmışdır.

– Vyana dan xəbər verirlər ki, Avstriya Hökuməti ərzaq şeyləri əvəzinə Lehistan büsbütün muxtariyyət verməyə hazırdır.

– Berlin dan xəbər verirlər ki, Vilson tərəfindən Almaniyaya verilən notada 14 maddənin bilməni [mənəsisiz] əmələ gətirilməsi təkid edilməkdədir.

– Xristianiyadan xəbər verirlər ki, Portəgizdə böyük iğtişaşlar vəqə olmaqdadır. Mühasirəyi-əsgəriyyə [hərbi blokada] elan edilmişdir.

– Stokholmdan verilən xəbərlərə görə, Türkiyə Hökuməti Amerikaya nota göndərüb, Vilsonun notası əsasında sülh müzakirə təşkil etməyə təklifində bulunmuşdur.

– Berlin dan bildirildiyinə görə, Varşava sosial-demokratları ümumi tətillər etmişlərdir. Demokratik tələbatını haiz olan tətillər, müvəffəqiyyətli keçmişdir.

– Vyana dan verilən məlumat görə, Polşa-Venəqriya Şurası Varşavadə mühüm işlər müzakirəsindən ötrü Polşa sosial-demokrat nümayəndəsinin davət etmişdir.

TƏBLİĞİ-RƏSMİ [RƏSMİ MƏLUMAT]

1. Dərbənd cəbhəsində: 16/10/34. Tərəfərin arasında xəffif topçu atəşi təəti edildi. [iki tərəf arasında qarşılıqlı yüngül topçu atəşləri meydana gəldi.] Bir düşmən təyyarəsi mövazemiz [məvqelərimiz] üzərində bir müddət təyəran etdi [uçdu]. Bütün sükunət vardır.

2. Digər məntəqələrdə sükunət vardır.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Ruşən Əşraf bəy şəhərimizdə

İstanbulda çıxan “Yeni gün” qəzetəsi mühərrirlərindən, türklərin incə və zərif şairlərindən Ruşən Əşraf bəy şəhərimizi təşrif buyurmuşlardır. Kəndiləri burada bulundunu müddətə Bakı əhalisinə bir qaç konfrans verməklə bərabər, qəza və qəsəbələri do-lasərə oralardakı qardaşlarımızın da fikirlərini açacaq konfranslar verəcəyi istixbar edilmişdir [xəbər verilmişdir]. Bu hərəkət və işrəindən dolayı qəzetəmiz millətimizein mədyun [borclu] olduğu təşəkküratı şimdiden ədə etmək üçün pək böyük bir hissi-minnət-darı duyur və kəndisini alqışlayır.

Hacı Əhməd paşanın Bakıya vürudu [gəlişi]

Bir qaç gün bundan müqəddəm Qafqazıya İslam Ordusu Baş komandanı, fəriq Nuri paşa və Ənvər paşa həzrətlərinin pədarları [ataları] Hacı Əhməd paşa həzrətləri xüsusi qatarla Bakı şəhərinə varid olmuşdur. Hacı Əhməd paşa həzrətlərinin istiqbal üçün Azərbaycan Hökumətinin Daxiliyyə naziri Behbud bəy Cavanşir və Hökumət kontrolu Əbdüllə bəy Əmircanov “Ələt” mövqifinə [stansiyasına] getmişdilər. Şəhər mövqifində Hacı Əhməd paşa həzrətlərini şəhər əhalisi tərəfindən Bələdiyyə İdarə nümayəndələri pişvaz etmişlərdir. Bələdiyyə İdarəsi əvəzində M. Y. Mehdiyev və İslam əhalisi nümayəndələri möhtərəm müsəfirə təbrik nitqləri ilə müraciətdə bulunub, əsgəri qitəat [hərbi hissələr] isə bu möhtərəm müsəfiri musiqi ilə qarşılamışlardır. Hacı Əhməd paşa həzrətləri şəhər mövqifindən Nuri paşa həzrətlərinin nəzdi-allirlərinə təşrif buyurmuşlardır.

Əhməd paşanı ziyarət

– Baron fon der Qolts, Əhməd paşa həzrətlərini ziyarət etmişdir və əsnayi-mülaqətdə [söhbət əsnasında] türk və İslam aləmində inqilabati-əzimə və mühimmə [böyük və mühüm inqilablar] vücuda gətirən iki generalın babası [atası] və bir generalın qardaşını ziyarət etməklə məhzuz [məmnun] olduğunu dərməyan [ifadə] etmişdir.

– Bakı erməni camaatı tərəfindən Bakı erməni mürəxxəsəsi [nümayəndəsi] ilə müsüvü Kukasov və digər bir zat Əhməd paşa həzrətlərinə bəyani-xoşamədi [xoş gəlməsiniz deməsi] və Osmanlıların Azərbaycanı bəla-təfriqi-dinü-məzhəb [din və məzhəb fərqi olmadan] bilməklə əhaliyə hüququnu mühafizə xüsusunda siyyanan [bərabər] müamilə [rəftar] eylədiklərindən dolayı ərzi-təşəkkürat eyləmişlərdir. ***

Necə ki məlumdur, Maliyyə nazirinin əmrilə Bakı xəzinəsindən Bakı bonu əvəzinə Zaqaqzax pulu dəyişilməsi fəsx edilmişdir. Şimdi isə bu qanuna baxmayaraq Bakı şəhərinə ərzaq gətirmək arzusunda olan tacirlərə nisbətən yəna də bu qanunun iadə edilməsi hökumət tərəfindən qətd edilmişdir. Uyezd naçalnikləri məhəllələrdə satılıb, yaxud alınan malların müəyyən qiymətini bilməlidirlər ki, məhdud əndazədə pul dəyişdirmək mümkün olsun.

Maliyyə nazirinin əmrilə “Kazyonnaya palata” [Xəzinə palatası] Gəncədən Bakıya köçürülmüşdür. ***

Bakı Ticarət məktəbi bununla xəbər verir ki, məktəbin hamı siniflərinə yeni müəllimlər [şagirdlər] qəbul olunur. Xahiş edənlər saat 10-dan biradək Merkuriev caddəsində 34 nömrəli evdə Sefferlin-skin musiqi məktəbində yazılmalıdırlar. Telefon nömrə: 82-5. ***

Maarif nazirinin müavini H[əmid] b[əy] Şaxtaxtinski Gəncədən Bakıya gəlmişdir. ***

Təşri-əvvəl [oktyabrın] 15-də Bakıdan Dərbəndə birinci yük və sərnişin qatırı göndərılmışdir. Gələcəkdə vaqonların ədədi artarsa, Dərbənd-Bakı arasında müntəzəm bir surətdə qatarlar işləyəcəkdir. ***

Azərbaycan dəmiryolunun müdiri Gürcüstan dəmiryolu müdirinə xəbər vermişdir ki, Gürcüstan mövqiflərinə [stansiyalarına] sərnişin və yük qəbul edilir. Gürcüstan dəmiryol idarəsi də bu növ müamilatda bulunmalıdır [bu cür əməliyyatları həyata keçirməlidir]. ***

QƏZETƏLƏRDƏN

“Yedineniye” nam Tiflis qəzetəsində işbu teleqramlar dərc edilmişdir:

Amerika cəbhəyə nə verir?

Amerika Konqresinin Avropada iqamət edən [yaşayan] 9 nəfər üzvü elan etmişlər ki, Amerikanın hal-hazırda 20 milyon əsgəriyyə çağırılacaq qüvvəsi vardır. Hər sənə bu rəqəmin üzərinə bir milyon da əlavə edilir. Hal-hazırda cəbhədə iki milyon əsgər vardır. Bir milyon əsgər də orduqadala təlim edilir. Hər gün Amerikadan 10000 əsgər çıxır. Amerikada hesablaşma tufəng, pulemyot və ləvazimatı-hərbiyyə hazırlanır. 25 min təyyarə hazırlanmaqdadır. Bu təyyarələrdən ötrü 100 min kişi təlim edilmişdir. Avropada hal-hazırda 500 hərbi məkinimiz iştikar etməkdədir.

Sualtı müharibəsi önünü almaq qəsdilə atıd [gələcəkdə], biz bir mily tonilatoluq gəmi inşa edirik. Ən yaxın zamanda dərjada, qarada, havada bəla Almaniyani geri atmağa müvəffəq olacağız.

“Yedineniye” qəzetəsi işbu sözləri əlavə edir: Bu rəqəmlərlə Almaniyə daxili və xaricində baş qalxırmış bir çox məsələləri müqayisə etdikdə, işlərin dəyişməsi ehtimalı görünür.

İdarədən: Tiflisdə nəşr edilən “Borba” və “Yedineniye” kimi qəzetələrin yazdıqları həqiqətə səbəb olsaydı, şimdiki ingilislər Berlin, İstanbul, Yvananı tutmuş olmalı idilər. İşbu qəzetələrin məsləkləri [əqidələri] qareini-kirama [hərmatlı oxuculara] artıq məlum olduğundan, bu yolda artıq məlumat verməyi zəid [üzum-suz] görürüz.

Petroqradda

Alınan məlumata görə, Petroqradda əski Sədrəzəm [Baş Nazir] Vladimir Trepov güllələnmişdir. Orşa mövqifində [stansiyasında] Fövqəladə Komitə əmrilə Ukraynaya gedəcək jandarmaların əski şərifi Cunkovski ilə əski polis müdiri Vissarionov öldürülmüşdür.

Əski nazir Makarovun Petroqradda öldürülməsi xəbəri alınmışdır. ***

Tiflisdə nəşr olunan “Kavkazskoye slovo” qəzetəsinin mühərriri Qafqaziyada olan alman heyətinəki məlumat bürosunun müdiri professor Tsuqmayer ilə görüşüb bir pəra işlər haqqında böylə məlumat almışdır:

Vilsonun cavabı

Vilsonun cavab notasında göstərilən sülh müzakirəti şəraitini Almaniyə üçün naməqbuldur. Sülh müzakirətinin mütarikə [atəşkəs] əqd edilmədən [səzişi bağlanmadan] başlanması ehtimalı vardır.

Sofiyanın zəbtı

Bolqariya paytəhti Sofiya şəhəri müttəfiq dövlət əsgərləri tərəfindən zəbt edilmişdir.

Qərb cəbhəsində

Burasını qeyd etməlidir ki, hərəgah müharibə uzun müddət davam edərsə, payız fəslı yavuqlaşdığına görə qərb cəbhəsindəki

alman əsgərlərinin hali artıq dərəcədə yaxşılaşacaqdır. Çünki növbədən əsgərlərdən ibarət olan müttəfiq dövlət əsgərlərinin çox hissəsi yavuqlaşmaqda olan qış fəslı üçün hazırlanmamışlardır.

Amerika-İngilis və Fransa əsgərlərinin bu axır vaxt ciddi hücumlarda bulunmaları, qış fəslinə qədər bir nəticəyə müvəffəq olmaq arzusunu andırır. Say və taləsa baxmayıb, İndiyə qədər düşmən əqəllən [ən əzi] bir ordunu mühasirə və mühimmati-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] zəbt etməyə müvəffəq olmamışdır. Müharibənin davamı Şimali Fransa və Belçika şəhərlərinin xarəbazara döndərilməsinə bəis olacaqdır.

Müttəfiq Dövlətlər qış fəslinə qədər bir nəticəyə müvəffəq olmasalar, İngilis hökuməti daha da artıq Amerikanın nüfuzu altına keçər.

Əsgərlərin əvaz edilməsi

Zaqaqzaziyada olan alman süvari əsgərlərinin bir hissəsi Ukraynadan gələcək piyada əsgərləri tərəfindən əvaz ediləcəkdir.

Vyanada məscidi-came

Vyanadan “Sabah” qəzetəsinə xəbər verirlər ki, Avstriya Hərbiyyə naziri Vyanada İslam əsgərləri ehtiyacı üçün bir came məscidi tikilməsinə qərar almışdır. Bu münasibətlə İslam əsgərlərinə müraciətən verilən xüsusi əmrə Hərbiyyə Nəzarəti bu müharibə müddətində müsəlmanlar tərəfindən məmləkətə göstərilən xidmətləri və müsəlmanlarla hökumət arasında bərpə edilən mehribanlıqlı ayıra qeyd etmişdir.

RUSİYADA

Hacı-Tərxan tarixi ilə Orenburqdan gəlmiş müsəfir, Orenburq müsəlmanları haqqında belə məlumat verir:

4 min silahlı əsgərə malik olan tatarlar Kazaklar ilə bolşeviklər arasında olan müharibələrdə iştikar etməmişlərdir. Məzkur əsgərlər ancaq şəhər əsasıyını mühafizə etməkdə olub, müharibənin [döyüşlərin] şəhərə daxil olmasına münəniət [mənəçilik] göstərmişlərdir. Buna binaən, hamı müharibələr şəhər ətrafında vəqə olmuşdur. Şəhərdə dəfələrlə hökumət əldən-ələ keçib, nəticədə bolşeviklər tamamilə şəhərə sahib olmuşlardır. Tatar əsgərləri arasında bolşevik ruhu oyanmağa başladığından, tatar və rus bolşevikləri birləşib, şəhəri büsbütün qarətə başlamışlardır. Xüsusən şəhərin müsəlmanlar yaşayan hissəsindən təzminat tələb edilməklə bərabər, məzkur [adı çəkilən] hissə böyük xəsarətə uğramışdır. Bu əhvalatı nəql edən müsəfir, may ayı İtidalərində [əvvəllərində] Orenburqdan çıxıb, ancaq sentyabr axırlarında Hacı-Tərxana gəlib çata bilmmişdir. İdil çayı münasibəti [rəbitəsi] qat edilməsi imiş. Orenburqdan hamı müsəlman fəaliyyunu [fəalları] ictimai işlərdən kənar edilib, iş başına ancaq cavan fəhlələr keçmişlərdir.

“Yana vaxt” qəzetəsi çixmaqda davam edir. Bundan əlavə, bolşevik tatar qəzetəsi çixmaqdadır. Tatar mühərrirlərindən məşhur Kərimov Orenburqdadır. Hacı-Tərxanda büsbütün acılıqdır. Şəhərin bir hissəsi yandırılmışdır. Bolşeviklər arasında İran təbəələrinə də əz deyildir. Şəhərin bütün cinayətlər ünsürləri bolşevik firqələrinə daxildir.

XARİCİ XƏBƏRLƏR Bolqariya hadisətinə dair

Fələkətin səbəbi

Vyanada nəşr edilən “N. F. P.” qəzetəsi yazır ki, Bolqariyada vəqə olmuş hadisə [a], Bolqariya əsgərlərinin acılığı, paltarsızlığı və bunların arasında baş qalxırmış bir çox ə’raz [xəstəliklər] səbəb olmuşdur. Bolqariya ordusunda ələ firqələr var ki, davanın əvvəlindən öz sənərlərində dururlar. Bolqariyanın keçən ilki məhsulətı çox az olmuşdur. Bu il də 3 ay müddətində yağış yağmadığından və quraqlıqdan naşi yəna çox az məhsulət gözlənilir. Quraqlıq o qədər şiddətli ki, paytaxtda haftalarla su tapılmayıb, elektrik işığıni və tramvayın gəzdirilməsinə səbəb olur. Məhsulət azlığından və ərzaq yoxluğundan, əhali arasında ərzağı hökumət kartofka ilə təqsimə [paylamağa] məcbur olmuşdur. Bu yeni üsulu camaat artıq təəssüflə qarşıladı. Çünki Bolqariyanın əkinçi camaatı gündə 250 qram çörək aldığından xeyli narazı idi. Evlərdən cəbhəyə qayıtmış saldatlar, qoşun arasında məmləkətin bu vəziyyətini nəql etdikdə, Bolqariya əsgərlərinin ruhu büsbütün öldü.

Vilson və Bolqariya

Parisdən, Londradan, Vaşinqtondan xəbər verildiyinə görə, Bolqariyanın sülh çıxışı eylülün [sentyabrın] 10-da Vaşinqtonda Vilson ilə Bolqariya səfiri arasında qətd edilmişdir. Eylülün 16-da Balfur Balkanda böyük zəfərlər gözləndiyini xəbər verdikdə, Bolqariyanın qarşıda durmayacağını bildirmiş.

“Jurnal-de-Jenev” xəbər verir ki, Bolqariya Vilsona nota göndərərək, onun məramnaməsinə razı olduğunu bəyanla, sülh konferansında Bolqariyanın mənafeyi gözənlərsə, tərki-silah edəcəyini izhar etmişdir.

Avstriya-alman matbuatı Bolqariya hadisəti haqqında

Nemes matbuatında “B. T.” qəzetəsi yazır ki, bu axır vaxtda Bolqariyanın sülhə tərəf yaxınlaşdığı aşkar idi. Burası Sofiyaya getmiş Bavariya kralı Lüdviq və Berlin Müstəmləkət [Müstəmləkətlər] naziri Solfa da məlum oldu. Zəif çar Ferdinand bu axırncı hadisətə tamaşaçı idi.

Malinov dəstəsi çar hökumətini yıxıb, sülh bağlamaq arzusunda olduğunu çar bilməmişdi.

Bitərəf dövlətlər matbuatının verdiyi məlumata görə, Malinov sülh barəsində müzakirəyə girişmişdir. Müttəfiqlər Ferdinandın xəl’ ediləməsinə [taxtdan endirilməsinə] tələb edirlər. Çar Ferdinand bunu bildiyi halda, Malinovun hökumət başına keçməsinə münəniət [mənəçilik] edə bilmədi.

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı xəbərləri:

Hacı Əhməd paşanın Bakıya vürudu

“Fəriq Nuri paşa”: səh. 10-dakı izaha baxın.

Bakı xəbərləri:

Əhməd paşanı ziyarət

“...iki generalın babası [atası] və bir generalın qardaşını...”: Əhməd paşanın oğulları Ənvər və Nuri paşalar, qardaşı Xəlil paşa (Xəlil Qut) nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən: Petroqradda

“...əski Sədrəzəm [Baş Nazir] Vladimir Trepov güllələnmişdir.”:

1918-ci ildə bolşeviklər tərəfindən güllələnən Vladimir Trepov, Baş Nazir olmamışdır. Çox güman ki, 1916-cı ilin noyabr-dekabr aylarında Rusiyanın Baş Naziri olan Aleksandr Fyodoroviç Trepovla qarışdırılır. Aleksandr və Vladimir Trepovlar qardaşdır.

“Orşa mövqifində... Cunkovski... öldürülmüşdür.”: Cunkovski Ukraynaya gedərkən Orşa stansiyasında həbs edilərək qatardan düşürülmüş, fəqət güllələnmişdir. Cunkovski daha sonra, 1937-ci ildə yenə həbs edilmiş, 1938-ci ildə güllələnmişdir.

Qəzetələrdən: Sofiyanın zəbtı

“...müttəfiq dövlət əsgərləri...”: Antanta bloku nəzərdə tutulur.

Malinovun Müttəfiqlərə əqd edəcəyi sülhə Bolqariyanın işğal etdiyi Serbiya torpağını təxliyə edib [boşaldıb], əvəzinə Türkiyənin Avropa hissəsini işğal tələb edilib.

“F. T.” qəzetəsi yazır ki, Malinov neçə vaxtdır ki, Müttəfiqlərlə sülh danışıqına girişmişdir. Qazeta əmindir ki, siyasi dairələrdə Malinovun əleyhinə mübarizə başlanıb və bu mübarizədə Malinovun əksinə qalxışanlar müzəffəriyyətinə əməindir. Çar Ferdinand Malinovun təşəbbüsü önünü almaq istəyir. Güman edilir ki, Malinovun təşəbbüsü Müttəfiqlərin verdiyi təminatdan baş vermişdir. Malinov sülh şəraitinin [Malinovun sülh şərtlərinin] Müttəfiqlər tərəfindən rəddinə ehtimal vardır. Bu surətdə Malinov hökumət başından düşəcəkdir.

Almaniya matbuatının verdiyi məlumat

“K. M.” yazır ki, təşri-əvvəl [oktyabrın] 10-da Ukrayna ilə Kırım arasında danışıq olmuşdur. Rəisi-vükəla Ukrayna bəyan-naməsini oxuyub, Ukrayna ilə Kırım arasındakı etiləfin [razıləş-mənin] şəraitini [şərtlərini] elan etmişdir. Kırım heyətinin sədri Vomatoviç demişdir ki, Ukrayna tərəfindən verilən şərtlər Kırım üçün qeyri-məqbuldur.

Əleyhində maddələrə cavab verməkdən ötrü təşri-saninin [noyabrın] 10-na kimi vaxt istənilmişdir.

3-dən 11 gücəcan elektrik velosipedi lazımdır. Hər kimdə varsa, xahiş olunur adresini “Azərbaycan” idarəsində qoysun. L.M. üçün.

ELAN

Dinlərin[in], vətənlərinin mühafizəsi üçün İslam ordusuna qeyd olunmaq üzrə Bakı şöbəsinə və digər kənd və qəsəbələrdəki komandanlara müraciət edənlərin miqdarı gün-gündən çoxalmaqda, hər kəsin ətrafımızı saran din, vətən, ırz və namus düşmənlərinə qarşı hazırlanmaqda olduğu böyük şükranla görülməkdədir.

1-ci maddə – Cavanların ata və analarına və özlərinə bəyan olunur ki, müəyyənşizlər İndi İslam ordusuna alınmayacaqdır. Hər kim ki, ərizə yazdıracaq olarsa, kəndini, qəsəbəsini, məhəlləsini, mövlud tarixini, əsgər olan çocuğunun və atasının ismini gözəlcə qoysun, ərizənin zirində [altında] imzası xoşca oxunsun.

2-ci maddə – Mollalara və heyəti-möhtrəməyə [ağsaqqallar heyətinə] bəyan olunur ki, bir cavanın əsgərlik müayinəsində bütün erkək qardaşlarını, əqrəbələrini katm etməsin [gizlətməsin]. Cavanların sənətini, oxuyub yazmasını, məktəblərdə isə hangi məktəbdə və hangi sinifdə olduqlarını gözəlcə bilsin və zabit əfəndilərə hekayə eylesin və cavanların özlərindən sual olunmasa belə, yəna zabit əfəndilərin başlarına düşürsün, anlatsın.

3-cü maddə – Xəstə cavanlar daxi şöbələrinə məhəlləsi cavanları ilə bərabər gəlsin, vaxt keçirənsinlər. Gəlməyənlər haqqında xətali müamilə olmaq ehtimalı olacağından, özlərini əsirgəsin. Hangi gün, hangi məhəllələr kəndi əxzi-əsgər şöbəsinə gələcəkdir – bunlar Bakı şöbəsi tərəfindən mollalara və heyəti-möhtrəməyə elan olunmuş və olacaqdır.

İslam Ordusu Əxzi-əsgər rəyasəti 15 təşri-əvvəl [oktyabr] 34

Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsi elan edir ki, bu ilin 4 təşri-əvvəl [in]də Bakı ilə Tiflis şəhərləri arasında 3 və 4 nömrəli qatarlar bu qərarla hərəkət edəcəklər:

Table with 4 columns: Mövqiflərin [stansiyaların] adı, saat, gəlir, saat, dəqiqə, çıxır, saat, dəqiqə. Rows include Bakı, Hacıqabul, Yevlax, Gəncə, Ağstafa, Tiflis.

Table with 4 columns: Mövqiflərin [stansiyaların] adı, saat, dəqiqə, saat, dəqiqə, çıxır, saat, dəqiqə. Rows include Tiflis, Ağstafa, Gəncə, Yevlax, Hacıqabul, Bakı.

Müdirlər: Ceyhun bəy Hacıbəyli Şəfi bəy Rüstəmbəyli

Elan “Şəhərdəki mağaza və dükan və bilümmün lövhə bulunan məhəllələrdə bəyaz lövhə üzərinə qırmızı yazı ilə...”: Eyni elan, qəzetin 18-ci nömrəsində belə getmişdir: “... qırmızı lövhə üzərinə bəyaz yazı ilə...”

Adst xəbər “Əhməd paşa həzrətləri...”: Ənvər və Nuri paşaların atası Hacı Əhməd paşa nəzərdə tutulur.

İki simayi-siyasinin müharibə haqqındakı mütalələri səh. 264. “Edər tədviri-ələm bir məkinin qüvvəyi-əzmi / Cahən titrər sobati-payi-ərbabi-mətanətdən”: “Nüfuzlu bir kimsənin əzmkarlığı dünyanı fırladar / Mətanət sahibinin ayağını möhkəm basması cahanı titrədir.”

“12 məhərrəm 1337”: burada tarix, hicri təqvimlə verilmişdir; miladi təqvimlə 19 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

“Lala” şeiri üçün lüğət bənəkşə: bənövşə mor: bənövşəyi sünbül: sünbülçiyəyi məqbul: bəyənəl

Lala Şeirdə Osmanlı İmperiyası tarixində 1718-1730-cu illər arasında əhatə edən və “Lala dövrü” adıyla bilinən dövrdən bəhs edilir. “Simitlər, Duşuzlar, Şahbanular”: Lala dövründə geniş yayılmış qadın adlarıdır (Simitən “gümüş bədənli”, duşuzə “bəkirə qız”, şahbanu “padşah xanımı” mənasına gəlir).

“Nədim”: Klassik Osmanlı ədəbiyyatının ən məşhur şairlərindən olan Əhməd Nədim nəzərdə tutulur. Nədim “Lalə dövrü şairi” və “İstanbul şairi” kimi tanınmışdır.

“İbrahim”: Lalə dövründə Osmanlı sədrəzəmi (baş vəzir) olan Nevsçihirli Damad İbrahim paşa nəzərdə tutulur. Lalə dövrünə son qoyan Patrona Xəlil üsyanı əsnasında öldürülərək cəsədi üsyançılara verilmişdir.

“Ordunun dastanı” şeiri üçün lüğət kəmik: sümük uğraşmaq: çalışmaq, soy göstərmək yalınqlıç: siyirməqlınc xoy: adət-ənənə; xarakter qısırqanmaq: əsirgənmək öksüz: yetim, anasız canavar: divk, qorxunc xayalı məxlıq yanardağ: vulkan

Ordunun dastanı “Kamalları, Sinanları”: “Memar Kamaləddin” kimi tanınan Əhməd Kamaləddin və Memar Sinan nə